

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИННОСТІ

Ємець О. М., старший викладач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування ННІ № 1 НАВС, кандидат юридичних наук.

У сучасному світі все більше актуалізуються проблеми, пов'язані з процесами глобалізації. До них слід віднести протидію злочинності, яка все більше набуває організованих форм та не обмежується національними кордонами існуючих держав. В Україні одним із напрямів реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю [1] визначено продовження міжнародного співробітництва вітчизняних правоохоронних органів із відповідними органами іноземних держав. Проблему протидії організованій злочинності передбачається розв'язати, у тому числі, шляхом зміцнення міжнародного співробітництва. Пропонується підвищити рівень взаємодії правоохоронних та інших державних органів з питань боротьби з організованою злочинністю, поліпшити міжвідомче співробітництво контролюючих і правоохоронних органів. Цим обґрунтовується поставлена нами мета щодо вироблення пропозицій з удосконалення правових засад міжнародного співробітництва у протидії злочинності.

Розглянемо кілька аспектів правового забезпечення співробітництва правоохоронних органів. Одним із ключових міжнародно-правових актів у цій сфері є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [2], яка ратифікована Україною 4 лютого 2004 року. Сферою її застосування є серйозні злочини, якщо вони носять транснаціональний характер і вчинені за участю організованої злочинної групи. Аналіз викладених у ній правових норм показав, що саме завдяки їй з'являються нові сучасні правові можливості міжнародного співробітництва у протидії транснаціональній організованій злочинності. Так,

використання спеціальних методів розслідування передбачено статтею 20, тобто якщо це допускається основними принципами її внутрішньої правової системи, кожна Держава-учасниця, у межах своїх можливостей і на умовах, встановлених її внутрішнім законодавством, вживає необхідних заходів для того, щоб дозволити належне використання контрольованих поставок і у тих випадках, коли вона вважає це доречним, використання інших спеціальних методів розслідування, таких як електронне спостереження або інші форми спостереження, а також агентурні операції, її компетентними органами на її території з метою проведення ефективної боротьби проти організованої злочинності. Відзначимо прогресивність й деяких інших її положень, зокрема що передбачають можливість створення органів з проведення спільних розслідувань (стаття 19) або заслуховування особи за допомогою відеозв'язку, якщо особиста її присутність на території запитуючої Держави-учасниці не є можливою або бажаною (пункт 18 статті 18).

Іншим важливим актом є Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах [3], ратифікований Україною 1 червня 2011 року. Його Сторони зобов'язуються надавати без зволікання одна одній відповідно до положень Конвенції якнайширшу взаємну допомогу в провадженні стосовно правопорушень, покарання яких на момент прохання про надання допомоги підпадає під юрисдикцію судових органів запитуючої Сторони. Тут передбачена можливість проведення слухання шляхом відеоконференції або телефонної конференції, порядок проведення яких визначений статтями 9 і 10 [3]. Визначальним також є положення, викладені у статтях 17-19, де регламентується проведення транскордонного нагляду, контрольованих поставок та таємних розслідувань. Крім того, у відповідності до статті 20 [3], за взаємною згодою компетентні органи двох чи більше Сторін можуть створити спільну слідчу групу з конкретною метою й на обмежений період, який може бути продовжений за взаємною згодою, для проведення

кримінальних розслідувань на території однієї чи більше Сторін, що створили групу.

Проведений аналіз особливостей національного законодавства у цій сфері показав, що докорінні зміни у правовому забезпеченні боротьби зі злочинністю закладені у прийнятому в 2012 році Кримінальному процесуальному кодексі України [4], 9 розділ якого присвячений міжнародному співробітництву під час кримінального провадження. Дослідження положень статей цього розділу дозволяє зробити висновок, що відповідні правові норми врегульовують широке коло взаємовідносин, пов'язаних із міжнародним співробітництвом правоохоронних органів. Зокрема, у ньому викладені загальні засади такого співробітництва, положення щодо міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), кримінального провадження у порядку перейняття, визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб. Розглянемо також питання, що безпосередньо пов'язані з наведеними положеннями Конвенції [2] та Другого додаткового протоколу [3]. Стаття 569 чинного КПК України [4], регламентує проведення контрольованої поставки, яка відповідно до статті 271 КПК України [4] є однією з форм контролю за вчиненням злочину. Згідно з статтею 246 КПК України [4] виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії. Крім того, у статті 570 Кодексу [4] мова йде про прикордонне переслідування. Особливо актуальною для міжнародного співробітництва є правова можливість створення спільних слідчих груп відповідно до статті 571 нового КПК України [4].

Ми вже ратифікували ключові міжнародно-правові акти, які регламентують міжнародне співробітництво у протидії злочинності. Однак, необхідно звернути увагу на те, що прогресивні положення міжнародно-правових актів не отримали широкого застосування у практичній діяльності. Причиною тут виступає не тільки не високий рівень обізнаності практичних працівників правоохоронних органів із новими законами, а й необхідність укладання додаткових міжнародних

договорів для забезпечення можливості застосування положень міжнародно-правових актів. Також недостатньо відображені юридично-процедурні деталі такої діяльності на рівні підзаконних документів [5, с. 258-259].

За результатами дослідження проблеми приходимо до висновку, що у випадку, якщо це відповідає національним інтересам та не суперечить Конституції України, то нам необхідно не лише декларативно приєднуватись до міжнародно-правових актів з боротьби зі злочинністю, але й забезпечити юридичну та фактичну імплементацію їх положень до національної правової системи. Також пропонуємо продовжити відповідну роботу, що розширить можливості правоохоронних органів спільно виявляти, припиняти та розслідувати злочини, особливо якщо вони носять транснаціональний характер.

Список використаних джерел:

1. Концепція державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схвалена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/201 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/tu/documents/14091.html>
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року // Офіційний вісник України від 19 квітня 2006 року, № 14, стор. 340, стаття 1056.
3. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах: Вчинено у Страсбурзі 8 листопада 2001 року // Офіційний вісник України від 16 листопада 2012 року, № 85, стор. 491, стаття 3500.
4. Кримінальний процесуальний кодекс від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Голос України від 19.05.2012, № 90-91.
5. Ємець О. М. Особливості правового забезпечення міжнародного співробітництва у протидії злочинності / О. М. Ємець // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України

(економіка, право) : зб. наук. пр. / Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2015, № 1 (68). – С. 254-259.